

بیماری هاری

بیماری هاری یک بیماری عفونی حاد (آنسفالیت) و کشنده ویروسی است که به دو شکل تحریکی (هاری خشمگین) یا فلجی (هاری ساکت) ظاهر میشود. این بیماری مخصوص گوشتخواران اهلی و وحشی بوده، انسان و سایر حیوانات خونی گرم پستاندار، به طور تصادفی و اغلب از طریق حیوانگزیدگی به آن مبتلا میشوند. اهمیت بیماری هاری به دلایل زیر است:

- * میزان کشندگی بالا (صد درصد)، به طوری که پس از ظهور علائم بالینی چه در انسان و چه در حیوان، قابل درمان نبوده و بیمار محکوم به مرگ خواهد بود
- * افزایش روند موارد حیوانگزیدگی در انسان، به طوری که بهناچار سالانه مبالغ زیادی صرف خرید سرم و واکسن ضد هاری جهت درمان پیشگیری آسیب دیدگان می شود.
- * تلفات دام و خسارتهای اقتصادی ناشی از این بیماری که در دامها ایجاد می شود.

بیماری در دام

عامل هاری، ویروسی از گروه RNA و نروتروپ متعلق به رابدوویروسها و جنس لیساویروسها است. تمام انواع این جنس شباهت آنتیژنیک دارند و با استفاده از آنتی بادی منوکلونال به گروه های فرعی متعددی تقسیم شده که هر یک در مناطق جغرافیایی ویژه ای مشاهده میشوند.

تمام پستانداران خونگرم اهلی و وحشی به بیماری هاری حساس هستند و میزبانهای مختلفی موجب گسترش وسیع هاری میگرددند. طی بررسیهای مختلف کارشناسان انستیتو پاستور ایران روی خفاشهای نقاط مختلف ایران، تاکنون مورد مثبتی مشاهده نشده است.

در خصوص بروز علائم هاری در حیوان باید به این نکته مهم توجه داشت که در برخی موارد، ۳ تا ۱۰ روز قبل از بروز علائم بالینی در سگ و گربه، ویروس موجود در بزاق حیوان میتواند بیماری را منتقل کند. به عبارت دیگر اگر بزاق سگ و گربه در زمان گاز گرفتن به ویروس هاری آلوده باشد، علائم بالینی حداکثر تا ۱۰ روز بعد در حیوان ظاهر شده و خواهد مرد. به همین دلیل، پس از هر گاز گرفتن توسط این دو حیوان، باید آنها را تا ۱۰ روز در قرنطینه نگهداشت.

اولین علامت بیماری، تغییر در رفتار و عادات حیوان است؛ به نحوی که یا بیش از اندازه به صاحب خود انس و الفت پیدا میکند و مثل اینکه از او کمک میطلبد یا عصبانی و بدخو شده، غذای خود را به دلیل اختلال در بلع به خوبی نمی خورد. پیشرفت بیماری در برخی موارد به صورت فلجی (هاری ساکت) بوده، حیوان به گوشه ای

پناه می برد و ابتدا دستها، سپس پاها و بعد سایر اندامها فلج شده و در نهایت به علت فلج دستگاه تنفسی می میرد؛ ولی در بیشتر موارد، پس از دوره تغییر رفتار، حیوان پریشان و مضطرب و کم وحشی و درنده (هاری خشمگین) میشود و به گاز گرفتن سنگ و چوب و اشیای مختلف پرداخته و محل زندگی خود را ترک میکنند و بدون هدف به هر جایی می رود و به هر کس و هر حیوان سر راه خود حمله میبرد. در نهایت، پس از مدتی در اثر دوندگی زیاد و گرسنگی و تشنگی به علت عدم قدرت بلع، کف از دهانش سرازیر شده و پی در پی زمین میخورد. صدای پارس حیوان خشن، ناموزون و بریده بسوده و درندگی در چهره اش هویدا است. در اغلب موارد، مردم سگها را می کشند و اگر فرار کنند، به زودی در اثر فلج دستگاه تنفسی خواهند مرد. گربه پس از طی دوره نهفتگی به محل تاریکی می رود و از طریق پنجه کشیدن، مشابه گاز گرفتن سگ یا گرگ، هاری را انتقال می دهد. درواقع، از آنجا که از طریق لیسیدن دائم، پنجه های خود را به بزاق خود آغشته میکند، با پنجه کشیدن بر دست و پا یا صورت انسان یا حیوان دیگر هم می تواند با ایجاد خراش، ویروس هاری را منتقل کند.

راههای سرایت بیماری به حیوان و انسان

- * گاز گرفتن: اصلی ترین راه سرایت بیماری از طریق گاز گرفتن به وسیله حیوانات هار می باشد که در مورد گربه و گربه سانان از طریق کشیدن پنجه نیز انتقال بیماری صورت می گیرد.
- * پوست: بیماری هاری از راه پوست سالم قابل سرایت نیست ولی اگر کوچکترین خراش یا زخمی در پوست وجود داشته باشد در تماس با ترشحات آلوده قابل انتقال خواهد بود.
- * سایر راهها: انتقال بیماری به ندرت از طریق دستگاه تنفس، دستگاه گوارش، پیوند اعضا، جفت، وسایل آلوده، مخاطها و سرانجام از انسان به انسان امکان پذیر می باشد.

اهمیت بیماری به دلایل زیر می باشد:

- ۱- میزان کشندگی بالا (صد درصد) بطوری که پس از ظهور علائم بالینی چه در انسان و چه در حیوان متأسفانه درمان پذیر نبوده و بیمار محکوم به مرگ خواهد بود.
- ۲- افزایش روند حیوان گزیدگی انسانی که بناچار سالانه مبالغ زیادی صرف خرید سرم و واکسن ضد هاری جهت درمان پیشگیری مجروحین می گردد که در مورد واکسن کلاً و در مورد سرم بخش اعظم آن از کشورهای خارج خریداری می گردد. بطوریکه سالانه حدود ۱۶ میلیارد ریال توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و فقط به خرید فوق اختصاص می یابد .
- ۳- تلفات و خسارت اقتصادی که بیماری در دام ها ایجاد می کند. عامل بیماری ویروسی است نوروتروپ که از گروه رابدوویروس ها ، ویروس هاری در حرارت ۵۰ درجه سانتی گراد در عرض ۱۵ دقیقه و در حرارت ۶۰ درجه

ساعتی گراد در عرض ۳۵ ثانیه و در حرارت ۱۰۰ درجه سانتی گراد در عرض چند ثانیه از بین می رود. بنابر این برای ضد عفونی کردن وسایل آلوده کافی است چند دقیقه آن ها را بجوشانند، فنل، الکل، و فرمل سریعاً ویروس را از بین می برند.

اقدامات لازم پس از گازگر فتگی:

۱. آرامش خود را حفظ کرده و در ساعات اولیه پس از گزش، لابلا و عمق زخم را دست کم به مدت ۱۵ تا ۲۰ دقیقه با آب تمیز و صابون مورد شستشو قرار دهیم؛ این عمل مهمترین قسمت پیشگی-----ری از هاری به حساب می آید و می توان ادعا کرد که بیش از ۵۰ درصد پیشگیری از بیماری، مربوط به رعایت این موضوع است.
۲. با استفاده از شیلنگ و فشار آب، باید کف صابون های باقیمانده را از لابلائی زخم خارج کرد، زیرا باقیمانده صابون می تواند، مواد ضد عفونی کننده را بی اثر کند.
۳. ضد عفونی کردن زخم با الکل یا محلول بتادین یا دیگر مواد ضد عفونی کننده؛ زخم را هیچ وقت نباید پانسمان کرد، زیرا ویروس هاری بی هوازی است و بر اثر پانسمان رشد آن سریع می شود.
۴. به نزدیک ترین مرکز درمان هاری مراجعه کرده و به توصیه هایی که به ما می شود، به دقت عمل کنیم.
۵. در صورت امکان، حیوانی که شما را گاز گرفته، به دام اندازید یا اگر این امکان وجود ندارد، نام صاحب حیوان، رنگ، اندازه، ظاهر و دیگر نشانه های حیوان را به خاطر بسپاریم تا قابل شناسایی باشد.
۶. اگر حیوان وحشی یا ولگرد است، تنها سعی کنیم بدون اینکه بار دیگر گاز گرفته شویم، آنرا به دام انداخته و اگر مجبور به کشتن حیوان شدیم، بدون آسیب رساندن به سر، این کار را انجام دهیم، چرا که برای تشخیص و آزمایش ها، به سر حیوان نیاز است که بلافاصله با اداره دامپزشکی شهرستان خود تماس گرفته و پس از نمونه برداری از سوی مامور دامپزشکی، لاشه حیوان را طبق دستور دامپزشکی دفن کنیم، به گونه ای که دور از دسترس حیواناتی مانند سگ، گربه، گورکن، روباه و دیگر گوشتخواران باشد.

علائم بیماری در انسان:

دوره بیماری هاری به چهار مرحله تقسیم می شود .

الف : دوره کمون بیماری: به طور معمول بین ۱۵روز تا ۳ ماه و بطور متوسط ۱ تا ۲ ماه به طول می

انجامد. ولی از چند روز تا بیش از ۳ ماه ، حتی تا چند سال هم مشاهده شده است .

ب: مرحله بروز علائم اولیه: این مرحله به طور معمول ۴-۱ روز (حداکثر ۱۰ روز) به طول انجامد.

نشانه های مهم این دوره:

تب، لرز، خستگی، بی‌اشتهایی، سردرد، ضعف، درد عضلانی، اشکال در بلع، حالت تهوع و استفراغ، سرگیجه، افسردگی، بیقراری، سوزش و خارش و گاهی درد محل گزیدگی، تحریک پذیری، بی‌خوابی، دردهای شکمی و اسهال.

ج: مرحله حاد عصبی:

مهم‌ترین علائم: تحریک‌پذیری شدید، توهم، نگرانی و هیجان، ترس از آب، افزایش ترشح بزاق و اختلال بلع، خواب‌آلودگی، انقباض‌های عضلانی، علائم مننژیت، تشنج و فلج موضعی، گشاد شدن نامنظم مردمک، تعریق و کاهش فشار خون وضعیتی

د: مرحله کما و مرگ: از شروع علائم تا مرگ به طور متوسط ۴ تا ۷ روز طول می‌کشد.

اقدامات درمان پیشگیری در مورد افراد حیوان گزیده:

افرادی که مورد گاز گرفتگی حیوانات قرار می‌گیرند اگر بلافاصله و در اسرع وقت به مراکز درمان پیشگیری مراجعه و تحت اقدامات درمان پیشگیری قرار گیرند می‌توان از ابتلای به بیماری هاری در آن‌ها جلوگیری کرد.

این اقدامات عبارتند از:

- زدودن و خارج ساختن ویروس هاری از محل زخم:
- مهم‌ترین قسمت پیشگیری از هاری (تا ۵۰٪) رعایت کامل همین نکته است، برای این کار لابلای زخم را با آب تمیز و صابون (با استفاده از برس) حداقل به مدت ۱۵ تا ۲۰ دقیقه عمیقاً شستشو و در جریان آب روان قرار دهید.
- خارج کردن کف صابون از لابلای زخم: با استفاده از شیلنگ آب یا پیستوله آب پاش و بوسیله برس، زیرا باقی‌ماندن صابون بعضی مواد ضد عفونی‌کننده را که بدن‌بال شستشو مورد استفاده قرار خواهد گرفت خنثی می‌کند.
- قطع کامل قسمت‌های له شده و نکروزه.
- ضد عفونی زخم با الکل ۴ تا ۷۰ درجه یا محلول بتادین ۱٪ یا سایر مواد ضد عفونی‌کننده.
- زخم حیوان گزیدگی را نباید بخیه زد، چون ویروس هاری بیهوازی بوده و در مقابل نور و اکسیژن هوا خاصیت حیاتی خود را از دست می‌دهد. البته در مورد زخم‌های بسیار عمیق که شریان‌های خونریزی‌دهنده دارند استثنائاً می‌توان شریان را بخیه زد که در این صورت می‌بایستی مقداری سرم ضد هاری را در داخل زخم انفیلتره نمود.

- . تزریق سرم ضد هاری
- . تزریق واکسن ضد هاری
- . تزریق سرم و واکسن ضد کزاز
- . آنتی بیوتیک تراپی
- . تحت مراقبت قرار دادن حیوان مهاجم: تحت نظر گرفتن فقط برای سگ و گربه اهلی است، و در حیوانات دیگر که دوره کمون متغیر دارند مصداق ندارد. به مدت ۱۰ روز، اگر حیوان تلف شد واکسیناسیون تا آخر ادامه می یابد، و اگر سالم بود حیوان مسلماً هار نیست و ادامه واکسیناسیون لازم نیست.

برای کنترل بیماری هاری چه کمکی می توانیم بکنیم؟

۱. حیوانات خانگی خود را نزد دامپزشک برده تا واکسن مناسب را تزریق کند.
۲. از در معرض تماس قرار گرفتن حیوان خانگی خود با دیگر حیوانات جلوگیری کنیم؛ گربه ها را درون منزل نگهداریم و اجازه خروج از ساختمان بدون حضور خود به آنها ندهیم؛ بر سگ هایمان هنگامی که خارج از منزل هستند، نظارت داشته باشیم.
۳. غذای حیوان خود را بیرون از منزل قرار ندهیم، زیرا این کار موجب جذب حیوانات وحشی و ولگرد می شود.
۴. حیوانات وحشی نباید به عنوان حیوان خانگی نگهداری شوند، زیرا این کار نه تنها غیرقانونی است، بلکه این حیوانات امکان مبتلا کردن صاحبان خود و دیگران به بیماری هاری را دارند.
۵. حیوانات وحشی را از فاصله دور مشاهده کنیم، حیوان وحشی هار ممکن است، رام به نظر آید و نشانه های بیماری هاری را نداشته باشد، اما هرگز به آن نزدیک نشویم.
۶. به کودک خود بیاموزیم که «هرگز» به حیوانات نا آشنا نزدیک نشود، حتی در مواردی که حیوان آرام به نظر می رسد و در ظاهر، نشانه بیماری هاری را ندارد.
۷. در صورتی که احساس می کنیم، یک حیوان غیر معمول به نظر می رسد، موضوع را به سازمان دامپزشکی اطلاع دهیم.
۸. اگر در مناطقی هستیم که خفاش زیاد دارد، منزل خود را عایق بندی کنیم تا از ورود خفاش به خانه جلوگیری شود.
- اگرچه مهمترین راه انتقال هاری به انسان، گاز گرفتن حیوان هار است، اما از لمس و نوازش حیوان، اجازه لیس زدن پوست دست یا صورت خود توسط حیوان، بو سیدن یا هر روش دیگر که امکان انتقال بیماری هاری را داشته باشد، پرهیزیم.